

บทที่ 4

การจัดการศึกษาอิสลามในสถาบันอัสศุฟฟะฮฺ

4.1. หลักสูตรการศึกษาในสถาบันอัสศุฟฟะฮฺ

อัสศุฟฟะฮฺ ถือว่าเป็นสถาบันสำคัญทางการศึกษาวิชาการอิสลาม วิชาที่มีการสอนในอัสศุฟฟะฮฺ ได้แก่ วิชาอัลกุรอาน ตัจญ์วีด และวิชาการอิสลามอื่นๆ ผู้สอนในสถาบันแห่งนี้คือท่านนบีเองและผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากท่านนบี วัตถุประสงค์ของการศึกษาในสถาบันแห่งนี้คือ การขัดเกลาจิตใจและจุดประทีปแห่งดวงวิญญาณให้สว่างไสว และยกระดับมนุษย์จากระดับมูมินให้เป็นระดับมุหฺซิน (Milgrimi and Ashraf, 1985: 18 อ้างใน อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต 2546:15)

จากการวิเคราะห์หีบหะดีษ ชีวประวัติของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และจากเอกสารทางประวัติศาสตร์อิสลาม ผู้วิจัยสามารถสรุปเกี่ยวกับหลักสูตรที่ใช้ในการศึกษาในสถาบันอัสศุฟฟะฮฺ ดังนี้

4.1.1. อัลกุรอานและตัจญ์วีด

อัลกุรอาน ถือเป็นหลักสูตรสำคัญต่อการศึกษาอิสลาม เพราะอัลกุรอานเป็นวะฮยูจากอัลลอฮฺ ﷻ ที่ได้ประทานลงมาแก่มนุษย์โลกทุกคน เปรียบเสมือนระบบการดำเนินชีวิตที่จะนำไปสู่ความผาสุกทั้งทางโลกและทางธรรม ดังนั้นผู้ที่ศึกษาอัลกุรอาน ถือว่าเป็นสุดยอดของความรู้ที่เขาได้ศึกษา ดังหะดีษของท่านนบี ﷺ ได้วณะไว้ว่า

((خيركم من تعلم القرآن وعلمه))

(رواه البخاري 1998 :5027)

ความว่า “คนที่ดีที่สุดในหมู่พวกเจ้า คือคนที่ศึกษาอัลกุรอาน และได้สอนมัน(อัลกุรอาน)”

(รายงานโดย al-Bukhāriy 1998 :5027)

ท่านนบี ﷺ จะคอยสร้างกำลังใจแก่ชาวอัศศุฟพะฮะฮุอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้พวกเขาได้อยู่กับอัลกุรอาน ได้เรียนรู้ และทำการศึกษาอัลกุรอาน หลายครั้งที่ท่านนบี ﷺ จะไปเยี่ยมเยือนพวกเขา และสร้างกำลังใจแก่พวกเขา ดังหะดีษ อุบะฮะฮุ อิบน์ อามิร ได้กล่าวว่า

((عن عقبه بن عامر قال : خرج إلينا رسول الله ﷺ ونحن في الصفة ، فقال : أيكم يحب أن يغدو كل يوم إلى بطحاء والعقيق فيأتي منه بناقتين كوماوين في غير إثم ولا قطيعة رحم؟)) فقال : يا رسول الله كلنا نحب ذلك، قال ((أو لا يغدو أحدكم إلى المسجد فيتعلم أو يقرأ آيتين من كتاب الله تعالى خير له من ناقتين، وثلاث، وأربع. خير له من أربع ومن أعدادهن من الإبل))

(رواه مسلم 2006 : 1909)

ความว่า “จากอุบะฮะฮุ อิบน์ อามิร ได้กล่าวว่า ท่านนบี ﷺ ได้ออกมาหาพวกเราในขณะที่พวกเราอยู่ในอัศศุฟพะฮะฮุ ท่านได้กล่าวว่า ใครบ้างในหมู่พวกเจ้ายินยอมที่จะไปที่ Batha’ และ Akiq ทุกวัน เพื่อนำอูฐสองตัวกลับมาโดยไม่ได้ทำหายนะ หรือทำลายสายใยแห่งสัมพันธ์อันดีงาม พวกเราจึงตอบไปว่า โอ้อศาสนทูตของอัลลอฮุ แท้จริงแล้วพวกเราชอบต่อสิ่งนี้ ท่านนบี ﷺ ตอบไปว่า แท้จริงแล้ว ใครที่ได้เดินทางไปยังมัสญิด เพื่อศึกษาเรียนรู้ หรืออ่านสองอายะฮ์จากกิตาบอัลลอฮุ ดีว่าอูฐสองตัว สามตัว และสี่อายะฮ์ ดีกว่าอูฐสี่ตัว และดีว่าอีกหลายๆตัวในบรรดาอูฐ”

(บันทึกโดย Muslim 2006 : 1909)

อัลกุรอานเป็นสิ่งประเสริฐที่จะนำมาซึ่งความสงบ และถูกล้อมรอบด้วยบรรดามลาอิกะฮ์ ดังที่ท่านอบีสุร็อยเราะฮะฮุ ได้กล่าวว่า ท่านนบี ﷺ ได้มีวจนะไว้ว่า

((وما اجتمع قوم في بيت من بيوت الله يتلون كتاب الله ويتدارسونه بينهم إلا نزلت عليهم السكينة، وغشيتهم الرحمة، وحفتهم الملائكة، وذكر الله فيمن عنده))

(رواه مسلم 2006 : 7028)

ความว่า “และไม่มีคนกลุ่มใดที่ได้รวมตัวกันในมัศญิดใดมัศญิดหนึ่งของอัลลอฮ์ เพราะเพื่อศึกษาอัลกุรอานในหมู่พวกเขา นอกจาก(คนกลุ่มนั้น)จะถูกประทานความสงบ และครอบคลุมด้วยเราะฮ์มัด และถูกล้อมด้วยบรรดามลาอิกะฮ์ และพวกเขาจะบอกกับอัลลอฮ์ว่าใครบ้างที่อยู่ในกลุ่มนั้น”

(บันทึกโดย Muslim 2006: 7028)

ดังนั้นอัลกุรอานจึงถือว่าเป็นหลักสูตรหนึ่งที่ชาวอัสศุฟพะฮ์ได้ตระหนักและให้ความสำคัญ ซึ่งพวกเขาจะใช้ชีวิตอยู่กับการอ่าน และศึกษาอัลกุรอานอยู่ตลอดเวลา ในสถาบันอัสศุฟพะฮ์ ได้เน้นหนักเกี่ยวกับการสอนอัลกุรอานเป็นหลัก ทั้งที่เรียนในรูปแบบของส่วนตัว และรูปแบบของหะละเกาะฮ์(การเรียนเป็นกลุ่ม) ดังหะดีษได้มีวจนะไว้ว่า

((جلست في عصابة من ضعفاء المهاجرين وإن بعضهم ليستتر ببعض من العري وقارئ يقرأ علينا إذ جاء رسول الله صلى الله عليه وسلم فقام علينا فلما قام رسول الله صلى الله عليه وسلم سكنت القارئ فسلم ثم قال ما كنتم تصنعون قلنا يا رسول الله إنه كان قارئ لنا يقرأ علينا فكنا نستمع إلى كتاب الله قال فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم الحمد لله الذي جعل من أمي من أمي من أمرت أن أصير نفسي معهم قال فجلس رسول الله صلى الله عليه وسلم وسطنا ليعدل بنفسه فينا ثم قال بيده هكذا فتحلقوا وبرزت وجوههم له قال فما رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم عرف منهم أحدا غيري فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم أبشروا يا معشر صعاليك المهاجرين بالنور التام يوم القيامة تدخلون الجنة قبل أغنياء الناس بنصف يوم وذاك خمس مائة سنة))

(رواه أبو داود 3663:2000)

ความว่า “จากอบีสะอีด อัลคุดรีย์ ได้กล่าวไว้ว่า ฉันได้นั่งพร้อมกับผู้ยากไร้จากมุฮาญีรีน ซึ่งบางคนในหมู่พวกเขาได้ซ่อนบังตัวเอง

ข้างหลังของหมู่คณะอันเนื่องมาจากเอาระยะที่ไม่ได้ปกปิด และมีคนหนึ่งได้อ่าน(อัลกุรอาน)ให้กับพวกเรา(ฟัง) ทันใดนั้นท่านนบีก็เดินมาและยืนอยู่ต่อหน้าพวกเรา เมื่อ(พวกเรา)เห็นท่านนบียืน คนที่อ่านก็หยุดอ่าน ท่านนบีก็กล่าวสวัสดีและถามว่า “พวกเจ้าทำอะไรกันอยู่หรือ” พวกเราตอบว่า โอ้ท่านเราะสูลของอัลลอฮ์ แท้จริงมีผู้อ่านอัลกุรอานในบรรดาพวกเรา และพวกเราได้สดับฟังถึงคัมภีร์ของอัลลอฮ์ (ท่านอบิสะอิดบอกว่่า) ท่านนบีได้มีวณะว่่า “ ทุกมวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ที่ได้กำหนดในบรรดาอุมัตของฉันให้ฉันนั้น ได้ออกทนอยู่กับพวกเขา (ท่านอบิสะอิด) กล่าวว่่า ท่านนบีก็นั่งลงตรงกลุ่มของพวกเรา เพื่อให้ยู่เสมอกับพวกเรา และได้กล่าวพร้อมใช้ทำทางมือประกอบว่่า เช่นนี้แหละพวกท่านจงทำหะละเกาะฮ์กัน และในขณะนั้น ใบหน้าของพวกเขาทุกคนก็เป็นที่ประจักษ์แก่ท่านเราะสูล ท่านอบิสะอิดกล่าวต่อไปว่่า “ฉันไม่เห็นเลยว่่าท่านเราะสูลจะรู้จักใครสักคนจากหมู่พวกเขา นอกจากฉันเท่านั้น และท่านเราะสูล ได้มีวณะว่่า “ขอแจ้งข่าวดีแก่บรรดาผู้ยากไร้จากมุฮาฮิรีนทุกคน ว่่าด้วยแสงรัศมีอันเต็มเปี่ยมในวันกียามะฮ์ พวกเจ้าจะเข้าสวรรค์ก่อนบรรดาผู้คนที่ร่ำรวย ด้วยเวลาครึ่งวัน และนั่นก็คือ ห้าร้อยปี(ของเวลาโลก)”

(บันทึกโดย Abu Daud 2000 : 3663)

ท่านนบี ﷺ จะกำชับให้พวกเขาได้ตระหนักเกี่ยวกับการศึกษาและอ่านอัลกุรอานอยู่ตลอดเวลา และไม่ให้พวกเขาหันจมปลักอยู่กับสิ่งเล็กน้อยจากทางโลก ดังหะดีษที่ได้รายงานว่่า

((عن عقبه بن عامر قال : خرج إلينا رسول الله ﷺ ونحن في الصفة ، فقال : أيكم يجب أن يغدو كل يوم إلى بطحان والعقيق فيأتي منه بناقتين كوماوين في غير إثم ولا قطيعة رحم؟)) فقال : يا رسول الله كلنا نحب ذلك، قال ((أولا يغدو أحدكم إلى المسجد

فيتعلم أو يقرأ آيتين من كتاب الله تعالى خيره من
 ناقتين، وثلاث، وأربع. خيره من أربع ومن أعدادهن من الإبل))
 (رواه مسلم 2006 : 1909)

ความว่า “จากอุกบะฮ์ อิบน์ อามิร ได้กล่าวว่า ท่านนบี ﷺ ได้
 ออกมาหาพวกเราในขณะที่พวกเราอยู่ในอัศศุฟะฮ์ ท่านได้กล่าว
 ว่า ใครบ้างในหมู่พวกเจ้ายินยอมที่จะไปที่ Bathan และ Akiq ทุก
 กวัน เพื่อนำอูฐสองตัวกลับมาโดยไม่ได้ทำหายนะ หรือทำลาย
 สายใยแห่งสัมพันธอันดีงาม พวกเราจึงตอบไปว่า โอ้ศาสนทูต
 ของอัลลอฮ์ แท้จริงแล้วพวกเราชอบต่อสิ่งนี้ ท่านนบี ﷺ ตอบไป
 ว่า แท้จริงแล้ว ใครที่ได้เดินทางไปยังมัสญิด เพื่อศึกษาเรียนรู้ หรือ
 อ่านสองอายะฮ์จากกิตาบอัลลอฮ์ คือว่าอูฐสองตัว สามตัว และสี่ตัว
 และมันดีกว่าอูฐสี่ตัว และอีกหลายๆตัวในบรรดาอูฐ”

(บันทึกโดย Muslim 2006 :1909)

ท่าน Abu Nu'iem ได้อธิบายหะดีษดังกล่าวว่า “หะดีษอุกบะฮ์ได้ให้ความหมาย
 อย่างชัดเจนว่า ท่านนบี ﷺ พยายามหลีกเลี่ยงพวกเขาจากความต้องการเล็กๆน้อยๆจากทางโลก
 และให้ความเข้านั้นได้สนใจและเข้าหาในสิ่งที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของพวกเขา และเพื่อปรับ
 ความคิดของพวกเขาด้วยการให้เต็มทีกับการอ่านอัลกุรอาน และสิ่งที่จะนำมาซึ่งความดีจากอัลกุรอาน
 และอัลบะฮาน ที่จะคอยปกป้องพวกเขาจากสิ่งเลวร้ายและสิ่งอันตราย และสร้างความผ่อนคลายกับ
 ความหวังต่อสิ่งเร้นลับของมัน”(Abū Nu'iem,1988:419)

บางครั้งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จะมาเป็นครูสอนอัลกุรอานแก่พวกเขาเอง และยังมี
 เสาะหาบะฮ์ท่านอื่นได้เสียสละเวลาเพื่อเข้ามาเป็นครูผู้สอน เช่นท่านอุบาอะฮ์ อิบน์ ซอมิต ได้กล่าวว่า

((علمت ناسا من أهل الصفة الكتاب والقرآن فأهدى إلي رجل
 منهم قوسا فقلت ليست بمال وأرمي عنها في سبيل الله عز وجل
 لآتين رسول الله صلى الله عليه وسلم فلأسألنه فأتيته فقلت يا
 رسول الله رجل أهدى إلي قوسا ممن كنت أعلمه الكتاب والقرآن

وليس بمال وأرمي عنها في سبيل الله قال إن كنت تحب أن
تطوق طوقا من نار فاقبلها))

(رواه أبو داود: 3418:2000)

ความว่า “ฉันได้สอนคนกลุ่มหนึ่งในบรรดาชาวอัศศุฟพะฮุ
เกี่ยวกับอัลกุรอาน และการเขียน หนึ่งในบรรดาพวกเขาได้มอบ
ธนูคันหนึ่งแก่ฉัน และฉันได้กล่าวว่า มันไม่ใช่ทรัพย์สิน และฉัน
จะใช้มันในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ แต่ฉันจะต้องพบกับท่าน
เราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ และต้องถามเกี่ยวกับมันเสียก่อน หลังจากนั้น
ฉันก็ได้ไปพบกับท่าน และได้ถามว่า “โอ้ ท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ชาย
คนหนึ่งได้มอบธนูคันหนึ่งแก่ฉัน ซึ่งเป็นผู้หนึ่งในบรรดาผู้ที่ฉัน
ได้ทำการสอนพวกเขาเกี่ยวกับ การเขียน และอัลกุรอาน และสิ่ง
นี้ไม่ใช่ทรัพย์สิน และฉันจะใช้มันในหนทางของอัลลอฮ์ ท่าน
(นบีมุฮัมมัด ﷺ) ได้ตอบว่า “ถ้าเจ้าชอบที่จะให้รอบตัวเจ้านั้นถูก
รัดด้วยไฟนรก ก็จงรับมันเสีย”

(บันทึกโดย Abu Daud 2000: 3418)

1.1.2 อัลหะดีษ

อัลหะดีษ ถือเป็นบทบัญญัติอิสลามลำดับต่อมาจากอัลกุรอาน ที่มุสลิมทุกคน
ต้องตระหนักให้ความสำคัญ เพราะอัลหะดีษ คือ คำพูด การกระทำ การยอมรับ มารยาทและ
คุณลักษณะต่างๆของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่มุสลิมจำเป็นต้องนำมายึดถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิตใน
แต่ละวัน เพื่อคอยปกป้องให้อยู่ในกรอบแนวทางอันเที่ยงตรง สามารถเป็นบ่าวที่รักใคร่ของ
พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ

رَحِيمٌ ﴿٣١﴾

(อัล عمران: 31)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า หากพวกท่านรักอัลลอฮ์ ก็จงปฏิบัติตามฉัน อัลลอฮ์ก็จะทรงรักพวกท่าน และจะทรงอภัยให้แก่พวกท่านซึ่งโทษทั้งหลายของพวกท่าน และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาเสมอ”

(อาละอิมรอน : 31)

อัลหะดีษ จึงถือว่าเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่ได้ศึกษาในสถาบันอิสลามแห่งนี้ จึงไม่แปลกที่สถาบันแห่งนี้สามารถผลิตนักปราชญ์ในสาขาวิชาดังกล่าวเช่นท่านอบีสุร็อยเราะฮ์ ซึ่งท่านเป็นที่รู้จักว่าเป็นชาวอิสลามที่อาศัยอยู่ในสถาบันแห่งนี้ตลอดระยะเวลาอายุของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยไม่ได้ปลีกตัวออกจากสถาบันแห่งนี้แต่อย่างใด เมื่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ต้องการให้ชาวอิสลามมารวมกันเพื่อแจกอาหาร ก็จะมอบหมายให้ท่านอบีสุร็อยเราะฮ์เป็นผู้รวบรวมพวกเขา เพราะท่านเป็นผู้ที่คุ้นเคย รู้จักมักคุ้นกับพวกเขาเป็นอย่างดี (Abū Nu‘aim 1988 : 376-377)

ท่านอบีสุร็อยเราะฮ์จะใช้ชีวิตกับการท่องจำหะดีษจากท่านนบี ﷺ จึงทำให้เขาได้รับความประเสริฐกับวิชาดังกล่าว ซึ่งครั้งหนึ่งท่าน ได้กล่าวว่า

((قال إنكم تقولون إن أبا هريرة يكثر الحديث عن رسول الله صلى الله عليه وسلم وتقولون ما بال المهاجرين والأنصار لا يحدثون عن رسول الله صلى الله عليه وسلم .ممثل حديث أبي هريرة وإن إختوتى من المهاجرين كان يشغلهم صفق بالأسواق، وكنت ألزم رسول الله صلى الله عليه وسلم على ملء بطنى، فأشهد إذا غابوا وأحفظ إذا نسوا، وكان يشغل إختوتى من الأنصار عمل أموالهم ، وكنت امرأ مسكينا من مساكين الصفة أعى حين ينسون ، وقد قال رسول الله صلى الله عليه وسلم فى حديث يحدثه إنه لن يبسط أحد ثوبه حتى أفضى مقالتي هذه، ثم يجمع إليه ثوبه إلا وعى ما أقول . فبسطت نمرة على ، حتى إذا قضى رسول الله صلى الله عليه وسلم مقالته جمعتها إلى صدرى، فما نسيت من مقالة رسول الله صلى الله عليه وسلم تلك من شىء))

(رواه البخاري1998:2047)

ความว่า “แท้จริงแล้วพวกท่านพูดว่า อับดูรอฮ์มานเราะฮ์ได้รายงานหะดีษจำนวนมากจากท่านเราะฮ์สูลุลลอฮ์ พวกท่านพูดกันอีกว่า ทำไมคนมุฮาญีรีน และคนอันศอรุไม่รายงานหะดีษเช่นเขา . และแท้จริงแล้วเพื่อนฉันจากมุฮาญีรีน ได้จัมปลักกับการค้าขายในตลาด และเพื่อนฉันจากอันศอรุจัมปลักอยู่กับการรวบรวมทรัพย์สินของพวกเขา สำหรับฉันนั้น เป็นคนยากจนจากชาวอัศศุฟพะฮะฮ์ ฉันตามติดท่านรอฮ์สูลุลลอฮ์เพราะต้องการจะกอบโกยให้เต็มที่ ฉันอยู่ในขณะที่คนอื่นไม่อยู่ ฉันจำได้ในขณะที่คนอื่นลืม แท้จริงท่านเราะฮ์สูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวในคำปราศรัยของท่านวันหนึ่งว่า “แท้จริงแล้วไม่มีใครที่ทางเลี้ยวของเขาจนฉันได้กล่าวคำพูดของฉันเสร็จแล้วเขารวบรวมเลี้ยวของเขากลับ เขาคอนั้นจะจำทุกอย่างที่ฉันพูด” ฉันได้ทางฝักคลุมที่อยู่บนหัวฉัน ในขณะที่ท่านเราะฮ์สูลุลลอฮ์พูดเสร็จ ฉันก็ได้รวบรวมมันมาไว้ที่อก ภายหลังจากนั้น ฉันไม่ลืมทุกอย่างที่ท่านรอฮ์สูลุลลอฮ์พูด แม้แต่คำเดียว”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy 1998 : 2047)

4.1.3. คุณธรรมจริยธรรมและการขัดเกลาจิตใจ

คุณธรรมจริยธรรมคือ คุณลักษณะที่ควบคู่กับคนมุสลิมทุกคน เพราะศาสนาอิสลามก็คือการมีมารยาทที่ดี และมีคุณธรรมอันสูงส่ง

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นบรมครูของมนุษยโลก เป็นต้นแบบสำหรับมุสลิมทุกคนในทุกๆด้านของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม ดังอาชะฮุดจากอัลกุรอาน

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ

وَذَكَرَ اللَّهَ كَذِكْرًا﴾

(الأحزاب: 21)

ความว่า “โดยแน่นอน ในเราะสูลของอัลลอฮ์มีแบบฉบับอันดีงาม
สำหรับพวกเจ้าแล้ว สำหรับผู้ที่หวัง (จะพบ) อัลลอฮ์และวัน
ปรโลกและรำลึกถึงอัลลอฮ์อย่างมาก”

(อัลอะหฺซาบ : 21)

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นผู้ที่มีการรายนามที่ดีงาม ที่ไม่มีใครสามารถเทียบเคียง
ได้ ซึ่งเพียงพอสำหรับเราแล้ว ในเมื่ออัลลอฮ์ทรงเป็นผู้ยกย่องสรรเสริญในคุณงามความดีของท่าน
ﷺ ดังอาเยฮ์ที่อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ۝٤٤ ﴾

(القلم: 44)

ความว่า “และแท้จริง เจ้านั้นอยู่บนคุณธรรมอันยิ่งใหญ่”

(อัลเกาะลัม : 44)

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กำชับให้บรรดาเศาะหาบะฮ์ของท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ชาวอศุฟฟะฮ์ ให้อยู่ในคุณธรรมจริยธรรม และคอยอบรมพวกเขาให้ใช้ชีวิตแบบพอเพียง โดยที่ไม่
หวังสิ่งเล็กน้อยบนโลกนี้ ซึ่งครั้งหนึ่งชาวอศุฟฟะฮ์ได้เรียกร้องถามท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เกี่ยวกับ
ความยากลำบากของพวกเขาในการใช้ชีวิต อาเยฮ์จากอัลกุรอานก็ได้ประทานลงมาเพื่อเป็นการ
ปลอบใจให้พวกเขา ดังที่อัลลอฮ์ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِن مَّا يَنْزِلُ بِقَدَرِ مَا يَشَاءُ ۝٢٧ ﴾

﴿ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ ۝٢٧ ﴾

(الشورى: 27)

ความว่า “และหากอัลลอฮ์ทรงประทานปัจจัยยังชีพอย่าง
กว้างขวางแก่ปวงบ่าวของพระองค์ แน่แน่นอนพวกเขาก็จะก่อความ
เสียหายขึ้นในแผ่นดิน แต่พระองค์ทรงประทานให้ตามปริมาณที่

พระองค์ทรงประสงค์ แท้จริงพระองค์เป็นผู้ทรงตระหนักรู้ ผู้ทรง
เห็นต่อปวงบ่าวของพระองค์”

(อีซุรฺรอ: 27)

ท่าน ‘Amr Ibn Harith กล่าวว่า “อายะฮฺดังกล่าวนี้ถูกประทานลงมายังชาวอัศศุฟ
พะฮฺ” (Abu Nu‘iem 1988:338)

ท่านนบี ﷺ จะคอยส่งเสริมและสร้างขวัญกำลังใจให้พวกเขาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งครั้ง
หนึ่งท่านนบี ﷺ ได้เข้าไปเยี่ยมพวกเขา ซึ่งท่านได้กล่าวทักทายพวกเขา ดังหะดีษที่กล่าวว่า

((فكان رسول الله صلى الله عليه وسلم يأتيهم فيقول السلام عليكم يا
أهل الصفة فيقولون وعليك السلام يا رسول الله فيقول كيف أصبحت
فيقولون بخير يا رسول الله فيقول أنتم اليوم خير من يوم يغدى على
أحدكم بجفنة ويرا ح عليه بأخرى ويغدو في حلة ويروح في أخرى
وتسترون بيوتكم كما تستر الكعبة فقالوا نحن يومئذ خير يعطينا الله
تعالى فنشكر فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم بل أنتم اليوم خير))
(رواه البيهقي 1994 : 1203)

ความว่า “ท่านเราะฮฺสูล ﷺ ได้เข้าเยี่ยมพวกเขา ได้กล่าวว่า “ขอความ
สันติสุขจงมีแด่พวกท่าน โอ้ชาวอัศศุฟพะฮฺ” พวกเขาตอบว่า “และแด่
ท่านด้วยเช่นกัน โอ้ท่านเราะฮฺสูล ﷺ” ท่านนบี ﷺ จึงถามว่า “ช่วงเช้านี้
พวกท่านเป็นอย่างไรบ้าง” พวกเขาตอบว่า “พวกเราสบายดี โอ้ท่านเราะ
ฮฺสูล ﷺ” ท่านนบี ﷺ ตอบไปว่า “วันนี้พวกท่านสบายดีกว่า วันหนึ่งที่
พวกท่านจะมีอาหารอย่างหลากหลาย และมีเสื้อผ้าหลายชุด และปกปิด
บ้านของพวกท่านเสมือนกับการคลุมกะบะฮฺ” เขาตอบว่า “พวกเราใน
วันนี้จะอยู่อย่างสบายด้วยสิ่งที่อัลลอฮฺได้มอบแก่เรา และเราก็จะ
ขอบคุณในสิ่งที่ได้รับ” ท่านนบี ﷺ ตอบไปว่า “แต่พวกเจ้า ณ วันนี้
ดีกว่า(วันที่พวกท่านจะประสบ)”

(บันทึกโดย al-Baihaqi 1994 : 1203)

ท่านนบี ﷺ จะคอยตักเตือนพวกเขาเมื่อใดที่มีโอกาส และจะคอยส่งเสริมให้พวกเขามีคุณธรรม และจริยธรรมอันดีงามอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจากรายงานของท่านอับดุลอะซิซ อัลอะซิซีย ได้กล่าวว่า

((...قال فمر علي رسول الله صلى الله عليه وسلم وأنا نائم على وجهي فغمزني برجله وقال يا جندب ما هذه الضجعة فانها ضجعة الشيطان))

(أبو نعيم 1988 :25883)

ความว่า “...ท่านนบี ﷺ ได้เดินผ่านมาในขณะที่ฉันกำลังนอนหลับคว่ำใบหน้าลง ท่านจึงปลุกฉันด้วยเท้าของท่าน และบอกว่า “นี่เป็น (วิธี)การนอนของมาร(ชัยฏอน)”

(Abu Nu'aim 1988 :25883)

จากหะดีษข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ท่านนบี ﷺ จะคอยตักเตือนและสอนพวกเขาทุกเวลาเมื่อมีโอกาส และจะพยายามสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้กับพวกเขาอยู่ตลอดเวลา

4.1.4.หลักศรัทธา (อะกีดะฮฺ)

การศรัทธา เป็นเสาหลักของศาสนาอิสลามที่มุสลิมทุกคนจำต้องตระหนัก และให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ ซึ่งถ้ามุสลิมไม่มีความศรัทธาแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาได้กระทำจะไม่มีเป็นที่ยอมรับ ณ ที่อัลลอฮฺ ด้วยเหตุดังกล่าว ท่านนบี ﷺ จึงทำการเผยแพร่ศาสนาอิสลาม โดยเริ่มต้นจากการปลุกฝังความศรัทธาในหมู่พวกเขา จาก 13 ปีที่นครมักกะฮฺ ที่ท่านนบี ﷺ พยายามปลุกฝังความศรัทธา ถึงแม้จะถูกกระทบกระทั่ง ทั้งร่างกายและจิตใจ ท่านก็ไม่เคยย่อท้อ จนทำให้มีผู้คนเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามเพิ่มมากขึ้นในที่สุด

ดังนั้น หลักศรัทธา อันแท้จริงจะนำมาซึ่งการศรัทธาต่ออัลลอฮฺ การศรัทธาต่อบรรดาอัครทูต การศรัทธาต่อเราะฮูล การศรัทธาต่อคัมภีร์อัลกุรอาน การศรัทธาต่อวันแห่งปรโลก และการศรัทธาต่อสิ่งที่อัลลอฮฺได้กำหนดไว้

ดังนั้น หลักศรัทธาจึงเป็นอีกวิชาหนึ่ง ที่ท่านนบี ﷺ ได้ทำการสอนให้กับบรรดาเศาะหาบะฮฺของท่าน และเน้นให้พวกเขาตระหนักโดย

ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะหลักศรัทธาเป็นเสาหลักของศาสนาอิสลาม ดังนั้น อัลลอฮ์ จึงสั่งใช้ให้มุสลิมทุกคนปฏิบัติภารกิจต่างๆ ด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์เพื่อพระองค์อัลลอฮ์เพียงผู้เดียว ไม่ใช่ทำเพื่อสิ่งตอบแทน หรือสิ่งอื่นใดเล็กๆ น้อยๆ จากทางโลก ดังอายะฮ์อัลกุรอาน ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (162) ﴾

(الأنعام : 162)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า แท้จริงการละหมาดของฉัน และการออบาเดฮ์ ของฉัน และการมีชีวิตของฉัน และการตายของฉันนั้นเพื่ออัลลอฮ์ผู้เป็นพระเจ้าแห่งสากลโลกเท่านั้น”

(อัลอันอาม : 162)

สิ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้ทรงห้ามปรามบรรดาเศาะหาบะฮ์ของท่าน จากการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ เพราะคนใดก็ตามที่ได้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาได้ปฏิบัติไว้จะถูกกลบล้างเสมือนว่าเขาผู้นั้นไม่เคยปฏิบัติความดีเลยแม้แต่นิดเดียว ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ

﴿ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا (116) ﴾

(النساء : 116)

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮ์จะไม่ทรงอภัยโทษให้แก่การที่สิ่งหนึ่งจะถูกให้เป็นภาคีกับพระองค์ แต่พระองค์จะทรงอภัยโทษให้ซึ่งสิ่งอื่นจากนั้นสำหรับผู้ที่พระองค์ประสงค์ และผู้ใดให้มีภาคีขึ้นแก่อัลลอฮ์แล้ว แน่อน เขาก็ได้หลงทางไปแล้วอย่างไกล”

(อันนิสาอ : 116)

ท่านนบี ﷺ ได้กำชับให้ชาวอัศศุฟฟะฮ์มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และสร้างศรัทธาที่หนักแน่นในจิตใจพวกเขา โดยให้พวกเขามีความเชื่อมั่นต่อสิ่งตอบแทนที่จะได้รับในโลก

หน้า(อาคิเราะฮฺ) ซึ่งครั้งหนึ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้ไปเยี่ยมเยียนพวกเขา ในขณะที่พวกเขากำลังทำหะละเกอะฮฺอัลกุรอาน และรำลึกวันแห่งปรโลก ท่านนบี ﷺ ได้เข้าไปยังพวกเขา และได้นั่งพร้อมกับพวกเขา พร้อมให้กำลังใจพวกเขา

4.1.5 การเขียน

อิสลามได้ให้ความสำคัญกับการเขียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะด้วยการเขียนและการบันทึกจึงสามารถสืบทอดความรู้ต่างๆ จากชนรุ่นก่อนมาจนถึงปัจจุบันได้ ดังนั้นจะได้สังเกตได้ว่า อายะฮฺจากอัลกุรอานก็ได้ตระหนักเกี่ยวกับการเขียนและการจดบันทึกเป็นอันดับต้นๆเลยทีเดียว ซึ่งในห้าอายะฮฺแรกที่ถูกประทานลงมา ได้ตระหนักและพูดถึงเกี่ยวกับ(القلم) ดังอายะฮฺที่ว่า

﴿أَقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝١ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝٢ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ

۝٣ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝٤ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ۝٥﴾

(العلق: 1-5)

ความว่า “จงอ่าน ด้วยพระนามแห่งพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงบังเกิด ทรงบังเกิดมนุษย์จากก้อนเลือด จงอ่านเถิด และพระเจ้าของเจ้านั้นผู้ทรงโอบอุ้มยิ่ง ผู้ทรงสอนการใช้ปากกา ผู้ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่เขาไม่รู้”

(อัลอะลัก : 1-5)

อิสลามได้ให้ความสำคัญกับการเขียนเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งท่านนบี ﷺ เคยสั่งใช้ให้เรา นั้นได้เขียนบทเรียน และตำราต่างๆ เพื่อเก็บไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเขียนเกี่ยวกับอัลกุรอาน และ อัสสุนนะฮฺ ดังหะดีษที่ได้รายงานโดย अबودูดอฮฺ อิบน์ อัมรฺ ได้กล่าวว่า

((كنت أكتب كل شيء أسمعه من رسول الله صلى الله عليه وسلم وأريد حفظه ، فنهتني قريش عن ذلك قالوا : تكتب كل شيء تسمعه من رسول الله صلى الله عليه وسلم ، ورسول الله صلى الله عليه وسلم يتكلم في الرضى والغضب ، قال : فأمسكت

فذكرت ذلك للنبي صلى الله عليه وسلم فأشار بيده إلى فيه فقال
: (أكتب فوالذي نفسي بيده : ما يخرج منه إلا حق))

(رواه أبو داود 2000 : 3648)

จากอับดุลลอฮฺ อิบน์ อัมรฺ ได้กล่าวว่า “ฉันได้เขียนทุกสิ่งทุกอย่าง
ที่ฉันฟังมาจากท่านนบี ﷺ เพื่อที่จะท่องมัน แต่ชาวกุรอัยซฺได้ห้าม
ฉันไว้ และกล่าวว่า เจ้าเขียนทุกอย่างที่เจ้าได้ฟังจากท่านนบี ﷺ
หรือ ทั้งๆที่ท่านนบี ﷺ ก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ซึ่งท่านจะพูดใน
ขณะที่ท่านสมยอม และในขณะที่ท่านโกรธ ท่าน(อิบน์อัมรฺ)ได้
กล่าวว่า “ฉันจึงเลิกเขียน และได้ฟ้องยังท่านนบี ﷺ ท่านนบี ﷺ
จึงชี้ไปยังปากของท่าน และตอบไปว่า “เจ้าจงเขียนเถิด แท้จริง
แล้ว ฉันขอสาบานกับพระเจ้าผู้ซึ่งชีวิตฉันอยู่ในพระหัตถ์ของ
พระองค์ว่า ไม่มีสิ่งใดที่ออกจากปากของฉันเว้นแต่เป็นความจริง
จริงทั้งปวง”

(บันทึกโดย Abū Daud 2000 :3648)

ดังนั้น ด้วยเหตุดังกล่าว พวกชาวอัศศุฟะฮฺจึงให้ความสำคัญ และตระหนัก
เกี่ยวกับการฝึกเขียน พวกเขาได้มอบของรางวัลให้แก่ครูที่ได้อนุเคราะห์มาสอนให้กับพวกเขา ทั้งๆ
ที่พวกเขาเหล่านั้นไม่มีมีทรัพย์สินอะไรมากมาย ดังหะดีษอุบาต๊ะฮฺ อิบน์ ซอมิต ได้กล่าวว่า

((علمت ناسا من أهل الصفة الكتاب والقرآن فأهدى إلي رجل
منهم قوسا فقلت ليست بمال وأرمي عنها في سبيل الله عز وجل
لأتين رسول الله صلى الله عليه وسلم فلأسأله فأتيته فقلت يا
رسول الله رجل أهدى إلي قوسا ممن كنت أعلمه الكتاب والقرآن
وليست بمال وأرمي عنها في سبيل الله قال إن كنت تحب أن
تطوق طوقا من نار فاقبلها))

(رواه أبو داود 2000 : 3418)

ความว่า “ฉันได้สอนคนกลุ่มหนึ่งในบรรดาชาวอัศศุฟพะฮุเกี่ยวกับการเขียนและอัลกุรอาน หนึ่งในบรรดาพวกเขาได้มอบธนูคันหนึ่งแก่ฉัน และฉันได้กล่าวว่า มันไม่ใช่ทรัพย์สิน และฉันจะใช้มันในหนทางของอัลลอฮุ ﷻ แต่ฉันจะต้องพบกับท่านเราะฮูตุลลอฮุ ﷺ และต้องถามเกี่ยวกับมันเสียก่อน หลังจากนั้นฉันก็ได้ไปพบกับท่าน และได้ถามว่า “โอ้ ท่านเราะฮูตุลลอฮุ ชายคนหนึ่งที่มอบธนูคันหนึ่งแก่ฉัน ซึ่งเป็นผู้หนึ่งในบรรดาผู้ที่ฉันได้ทำการสอนพวกเขาเกี่ยวกับ การเขียน และอัลกุรอาน และสิ่งนี้ไม่ใช่ทรัพย์สิน และฉันจะใช้มันในหนทางของอัลลอฮุ ท่าน(นบี มุฮัมมัด ﷺ) ได้ตอบว่า “ถ้าเจ้าชอบที่จะให้รอบตัวเจ้านั้นถูกรัดด้วยไฟนรก ก็จงรับมันเสีย”

(บันทึก โดย Abu Daud 2000 : 3418)

4.2.รูปแบบการจัดการศึกษาในสถาบันอัศศุฟพะฮุ

การศึกษาในสถาบันอัศศุฟพะฮุจะมีรูปแบบในการจัดการศึกษาลักษณะต่างๆกับการจัดการศึกษาทั่วไปของบรรดาสะหะบะฮะฮุคนอื่นๆ ที่อยู่นอกสถาบันแห่งนี้ ดังนั้นสามารถอธิบายอย่างสังเขปเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาในสถาบันแห่งนี้ออกเป็น 2 รูปแบบหลักๆ ดังต่อไปนี้

4.2.1.รูปแบบเป็นทางการ

การศึกษาเป็นระบบ หมายถึง การจัดการศึกษาโดยมีการนัดกันไว้ล่วงหน้า หรือมีการจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม(หะละเกาะฮุ) เป็นรูปเป็นร่างอย่างชัดเจน เช่นการรวมตัวกันของชาวอัศศุฟพะฮุในสถาบันดังกล่าว โดยมีการจัดทำหะละเกาะฮุ มีการอ่านอัลกุรอาน มีตัวแทนหนึ่งคนในหมู่พวกเขาจะเป็นผู้อ่าน หรืออรรถาธิบาย ส่วนคนอื่นๆจะสลับฟังอย่างตั้งใจ ดังหะดีษของท่านอับิซะอิด อัลดุครีย์ได้รายงานว่

((عن أبي سعيد الخدري قال جلست في عصابة من ضعفاء المهاجرين وإن بعضهم ليستتريبعض من العرى وقارئ يقرأ علينا إذ جاء رسول الله صلى الله عليه وسلم فقام علينا فلما قام رسول الله صلى الله عليه وسلم سكت القارئ فسلم ثم قال ما كنتم تصنعون قلنا يا رسول الله إنه كان قارئ لنا يقرأ علينا فكنا نستمع إلى كتاب الله قال فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم الحمد لله الذي جعل من أمي من أمرت أن أصير نفسي معهم قال فجلس رسول الله صلى الله عليه وسلم وسطنا ليعدل بنفسه فينا ثم قال بيده هكذا فتحلقوا وبرزت وجوههم له قال فما رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم عرف منهم أحدا غيري فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم أبشروا يا معشر صعاليك المهاجرين بالنور التام يوم القيامة تدخلون الجنة قبل أغنياء الناس بنصف يوم وذاك خمس مائة سنة))

(رواه أبو داود 2000 : 3668)

ความว่า “จากอบิสะฮิด อัลคุดริย์ ได้กล่าวว่า ฉันได้นั่งพร้อมกับผู้ยากไร้จากมุฮาญีรีน ซึ่งบางคนในหมู่พวกเขาได้ซ่อนบังตัวเองข้างหลังของหมู่คณะอันเนื่องมาจากเอาระาสที่ไม่ได้ปกปิด และมีคนหนึ่งได้อ่าน(อัลกุรอาน)ให้กับพวกเรา(ฟัง) ทันใดนั้นท่านนบีก็ได้เดินมาและยืนอยู่ต่อหน้าพวกเรา เมื่อ(พวกเรา)เห็นท่านนบียืน คนที่อ่านก็หยุดอ่าน ท่านนบียีกกล่าวสละม และถามว่า “พวกเจ้าทำอะไรกันอยู่หรือ” พวกเราตอบว่า โอ้ท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ แท้จริงมีผู้อ่านอัลกุรอานในบรรดาพวกเรา และพวกเราได้สดับฟังถึงคัมภีร์ของอัลลลอฮ์ (ท่านอบิสะฮิดกล่าวว่า) ท่านนบีได้มีวณะว่า “ ทุกมวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์ของอัลลลอฮ์ ที่ได้กำหนดในบรรดาอุม്മัตของฉันให้ฉันนั้นได้ออกทนอยู่กับพวกเขา (ท่านอบิสะฮิด)กล่าวว่า ท่านนบียีกได้นั่งลงตรงกลุ่มของพวกเรา เพื่อให้อยู่เสมอกับพวกเรา และได้กล่าวพร้อมใช้มือเป็นท่าทางประกอบว่า เช่นนี้แหละพวกท่านจงทำหะละเกาะฮ์กัน และใน

ขณะนั้น ใบหน้าของพวกเขาทุกคนก็เป็นที่ประจักษ์แก่ท่านเราะสูด ท่านอบูสะอีดกล่าวต่อไปว่า “ฉันไม่เห็นเลยว่าท่านเราะสูดจะรู้จักใครสักคนจากหมู่พวกเขา นอกจากฉันเท่านั้น และท่านเราะสูด ได้มีวณะว่า “ขอแจ้งข่าวดีแก่บรรดาผู้ยากไร้จากมุฮาญิรีนทุกคน ว่าด้วยแสงรัศมีอันเต็มเปี่ยมในวันกียามะฮฺ พวกเขาจะเข้าสวรรค์ก่อนบรรดาผู้คนที่ร่ำรวย ด้วยเวลาครึ่งวัน และนั่นก็คือ ห้าร้อยปี(ของเวลาโลก)”

(บันทึกโดย Abū Dāud 2000 : 3668)

การศึกษาแบบทางการอีกรูปแบบหนึ่งของชาวอัศศุฟฟะฮฺ คือการศึกษาอัลกุรอาน โดยท่านนบี ﷺ จะเป็นคนคอยจัดตารางให้กับพวกเขา บางครั้ง ท่านนบี ﷺ จะเป็นคนสอนพวกเขาเอง แต่บางครั้งท่านนบี ﷺ จะจัดให้พวกเขาไปเรียนกับเศาะหาบะฮฺท่านอื่น เช่น ท่านอุบาต๊ะฮฺ อิบน์ ซอมิต ได้กล่าวว่า

((كان رسول الله ﷺ يشغل، فإذا قدم رجل مهاجر على رسول الله ﷺ دفعه إلى رجل منا يعلمه القرآن، فدفع إلي رسول الله ﷺ رجلا، وكان معي في البيت، أعشيه عشاء أهل البيت، فكنت أقرئه القرآن))

(رواه أحمد 1995 : 22766)

ความว่า “เมื่อท่านเราะสูด ﷺ ตัดภารกิจ เมื่อมีคนหนึ่งได้อพยพมายังท่าน ﷺ ท่านก็จะส่งไปให้กับพวกเรา เพื่อทำการสอนพวกเขา ท่านนบี ﷺ ได้ส่งมาให้กับฉันหนึ่งคน ฉันพาเขามาอยู่กับฉัน และให้เขารับประทานอาหารของครอบครัวฉัน และฉันจะเป็นคนอ่านอัลกุรอานให้พวกเขา”

(บันทึกโดย Ahmad 1995 :22766)

4.2.2 รูปแบบไม่เป็นทางการ

การศึกษาแบบไม่เป็นระบบ คือการศึกษาโดยที่ไม่ได้นัดตารางไว้ล่วงหน้า หรือ การศึกษาจะเป็นในรูปแบบตัวต่อตัว หรือตามสถานการณ์ หรือตามอัธยาศัย ซึ่งการศึกษาใน รูปแบบดังกล่าวนี้ จะพบบ่อยในหมู่ชาวอัศศุฟพะสุ และบรรดาเศาะหาบะฮะท่านอื่นๆ

ยกตัวอย่างหะดีษรายงานโดยอบิสุร็อยเราะฮะฮฺ ซึ่งวันหนึ่งท่านได้เดินพร้อมกับท่านนบี ﷺ

((عن أبي هريرة قال : كنت أمشي مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في حق لبعض أهل المدينة ، فقال يا أبا هريرة هلك المكثرون إلا من قال كذا وكذا ، وهكذا وهكذا ، وقليل ما هم ، ثم مشى ساعة ، ثم قال : يا أبا هريرة ألا أدلك على كثر من كنوز الجنة ؟ فقلت : بلى يا رسول الله ! قال : تقول : لا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم ، ولا ملجأ من الله إلا إليه ، قال : ثم مشى ساعة فقال : يا أبا هريرة ! هل تدري ما حق الله على الناس ، وما حق الناس على الله ؟ قال : قلت : الله ورسوله أعلم ، قال : حق الله على الناس أن يعبدوه ولا يشركوا به شيئاً ، فإذا فعلوا ذلك فحق على الله أن لا يعذبهم.))

(رواه الحاكم 1990 : 1901)

ความว่า “ท่านอบิสุร็อยเราะฮะฮฺได้กล่าวว่า ฉันได้เดินพร้อมกับท่านเราะฮูต ﷺ ในพื้นที่ส่วนบุคคลของชาวมะดีนะฮะ ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า “คนที่มีทรัพย์สินมากมายจะพินาศ เว้นแต่คนที่กล่าวอย่างนี้ อย่างนี้ แต่ก็มีส่วนน้อยมากที่กล่าวอย่างนี้ และได้เดินไปสักพัก ท่านนบี ﷺ ก็ถามอีกว่า “ท่านอบิสุร็อยเราะฮะฮฺ เจ้าจะยินดีไหมถ้าฉันจะเสนอขุมทรัพย์หนึ่งในหมู่ขุมทรัพย์ของสวรรค์” ฉันตอบไปว่า “ด้วยความยินดียิ่งไอ้ท่านเราะฮูต ﷺ ท่าน ﷺ ตอบว่า “เจ้ากล่าวคำว่า لا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم ، ولا ملجأ من الله إلا إليه และได้เดินไปสักพัก ท่านนบี ﷺ ถามอีกว่า “เจ้ารู้ไหม อะไรคือสิทธิของอัลลอฮ์ต่อมนุษย์ และอะไรคือสิทธิของมนุษย์ต่อมนุษย์” ฉัน

ตอบไปว่า “แท้จริงแล้วอัลลอฮ์และเราะสูลทรงรอบรู้อย่างยิ่ง” ท่านนบี ﷺ ตอบว่า “สิทธิของอัลลอฮ์ต่อมนุษย์ก็คือ ต้องเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ และไม่ตั้งภาคีใดๆต่อพระองค์ เมื่อเขาได้กระทำการดังกล่าว สิทธิที่อัลลอฮ์ต้องให้คือ อัลลอฮ์จะไม่ลงโทษพวกเขา”

(บันทึกโดย Hakim 1990:1901)

อีกหะดีษหนึ่ง ซึ่งท่านอบิซุร็อยเราะฮ์ได้รายงานมาว่า ในขณะที่ท่านกำลังปลูกต้นไม้อยู่นั้น ท่านนบี ﷺ ได้เดินผ่านและทักทายท่าน ดังหะดีษที่

((عن أبي هريرة رضي الله عنه ، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم مر به وهو يغرس غرسا ، فقال : « ما تصنع يا أبا هريرة ؟ » قال : أغرس غرسا . فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : « ألا أدلك على غرس خير لك منه ؟ » قلت : ما هو ؟ قال : « سبحان الله ، والحمد لله ، ولا إله إلا الله ، والله أكبر يغرس لك بكل واحدة شجرة))

(رواه الحاكم 1990 : 1887)

ความว่า “จากท่านอบิซุร็อยเราะฮ์ ซึ่งท่านนบี ﷺ ได้เดินผ่านท่าน ในขณะที่ท่านกำลังปลูกต้นไม้ต้นหนึ่ง ท่าน ﷺ จึงถามว่า “เจ้ากำลังทำอะไรอยู่หรือ โอ้อับิซุร็อยเราะฮ์” ท่านตอบว่า “กำลังปลูกต้นไม้อยู่ ท่านนบี ﷺ จึงถามว่า “ฉันขอเสนอสิ่งปลูกที่ดียิ่งสำหรับเจ้ามากกว่าสิ่งนี้” ฉันถามว่า “อะไรหรือ” ท่านนบี ﷺ ตอบว่า “ سبحان الله ، والحمد لله ، ولا إله إلا الله ، والله أكبر ” ซึ่งมันปลูกให้แก่เจ้าหนึ่งครั้งต่อต้นไม้หนึ่งต้น”

(บันทึกโดย Hakim 1990 :1887)

4.3.บทบาทของชาวอศุฟฟะฮ์

ชาวอศุฟฟะฮ์ เป็นผู้คนที่อาศัยอยู่กับมัสญิด และอยู่ใกล้กับบ้านของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ พวกเขาจะใช้ชีวิตเพื่อการศึกษาหาความรู้ และคอยให้บริการแก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ใน

เรื่องต่างๆ เมื่อพวกเขามีโอกาส ดังนั้นจากการวิเคราะห์จากบทหะดีษ และหนังสืออ้างอิงทางวิชาการต่างๆแล้ว สามารถแบ่งบทบาทของชาวอัศศุฟพะฮะฮ์ดังนี้

4.3.1. บทบาททางการศึกษา

การศึกษาถือเป็นหน้าที่หลักของชาวอัศศุฟพะฮะฮ์ ซึ่งพวกเขาจะใช้ชีวิตโดยส่วนใหญ่กับการศึกษาเล่าเรียนวิชาการต่างๆ และเมื่อถึงเวลาสงครามพวกเขาจะแบ่งกันเป็นสองกลุ่ม ซึ่งกลุ่มหนึ่ง จะออกไปทำสงครามกับท่านนบี ﷺ และบรรดาเศาะหาบะฮ์ฮะฮ์ ส่วนคนที่เหลือก็จะคอยให้บริการด้านความรู้ให้กับคนที่อยู่ในมะดีนะฮ์ฮ์ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿ وَمَا كَانُوا الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴾

(التوبة: 122)

ความว่า “ไม่บังควรที่บรรดาผู้ศรัทธาจะออกไปสู้รบกันทั้งหมด ทำไมแต่ละกลุ่มในหมู่พวกเขาจึงไม่ออกไปเพื่อหาความเข้าใจในศาสนา และเพื่อจะได้ตักเตือนหมู่คณะของพวกเขา เมื่อพวกเขาได้กลับมายังหมู่คณะของพวกเขา โดยหวังว่าหมู่คณะของพวกเขาจะได้ระมัดระวัง”

(อัด-เตาบะฮ์ฮะฮ์ :122)

โดยส่วนใหญ่แล้วชาวอัศศุฟพะฮะฮ์จะใช้ชีวิตอยู่กับการศึกษา รับฟังการบรรยายของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และเศาะหาบะฮ์ฮะฮ์คนอื่นๆ พวกเขาจะตระหนักและให้ความสำคัญในด้านการศึกษามาก จนสามารถผลิตผู้รู้ นักปราชญ์ในแขนงวิชาต่างๆ เช่น ท่านอบีฮุร็อยเราะฮ์ฮ์ ซึ่งเป็นที่รู้จักในเรื่องของการท่องจำหะดีษ โดยหะดีษของท่านที่ได้ท่องจำนั้นมากถึงห้าพันสามร้อยเจ็ดสิบสี่หะดีษ(อ้างถึงในเอกสาร Usman al-Khamis :13) ซึ่งครั้งหนึ่งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ยกย่องท่านอบีฮุร็อยเราะฮ์ฮ์ ที่เขานั้นมีความมุมานะพยายามและจริงจังเกี่ยวกับการศึกษาหาความรู้ ดังรายงานของท่านอบีฮุร็อยเราะฮ์ฮ์ ได้กล่าวไว้ว่า

((قلت يا رسول الله من أسعد الناس بشفاعتك يوم القيامة فقال النبي صلى الله عليه وسلم لقد ظننت يا أبا هريرة أن لا يسألني عن هذا الحديث أحد أول منك لما رأيت من حرصك على الحديث أسعد الناس بشفاعتي يوم القيامة من قال لا إله إلا الله خالصة من قبل نفسه مثل من فقه في دين الله تعالى))

(أخرجه البيهقي 5824: 1994)

ความว่า “จากอบีสุร็อยเราะฮฺได้กล่าวว่า ฉันได้ถามท่านเราะฮฺลุล ﷺ ว่า “ใครจะเป็นคนที่จิตใจที่สุดที่ได้รับการช่วยเหลือของท่านในวันกียามะฮฺ” ท่านนบี ﷺ ได้ตอบว่า “โอ้ท่านอบีสุร็อยเราะฮฺ ฉันคิดว่าไม่มีใครที่มาถามฉันเกี่ยวกับหะดีษนี้ก่อนเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความพยายามมุมานะของเจ้าในเรื่องหะดีษ แท้จริงแล้ว คนที่จิตใจที่สุด ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากฉันในวันกียามะฮฺคือ คนที่กล่าว (لا إله إلا الله) ด้วยเจตนาบริสุทธิ์จากจิตใจของเขาเสมือนคนที่ศึกษาในหนทางของอัลลอฮฺ”

(บันทึกโดย al-Baihaqiy 1994:5824)

นอกจากเป็นที่รู้จักในเรื่องของการรายงานหะดีษแล้ว ในหมู่ชาวอัศศุฟพะฮะฮฺก็ยังมีผู้ที่รู้จักในเรื่องของอัลกุรอานและการท่องจำเช่น ท่านอับดุลลอฮฺ อิบน์ มัซอูด ท่านได้กล่าวว่า

((والذي لا إله غيره ، ما أنزلت سورة من كتاب الله إلا أنا أعلم أين أنزلت ، ولا أنزلت آية من كتاب الله إلا أنا أعلم فيم أنزلت ، ولو أعلم أحدا أعلم مني بكتاب الله تبلغه الإبل لركبتُ إليه))
(رواه مسلم 1999: 6283)

“ฉันของสาบานว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ ไม่มีซูเราะฮฺไหนในอัลกุรอานนอกจากที่ฉันรู้ว่าถูกประทานลงมา และไม่มีอายะฮฺไหนในอัลกุรอานนอกจากที่ฉันรู้ว่าถูกประทานเพราะอะไร ถ้าฉันรู้ว่าใครที่รู้เกี่ยวกับคัมภีร์อัลกุรอานเหนือกว่าฉันถึงแม้จะต้องเดินทางด้วยอูฐก็ตาม ฉันจะก็ติดตามไป”

(บันทึกโดย Muslim 1999 : 6283)

วิธีการอ่านอัลกุรอานของอิบนุมัซอูด ถือเป็นต้นแบบสำหรับมุสลิมทุกคน เพราะการอ่านของท่านนั้นมีส่วนคล้ายกันกับที่อัลกุรอานถูกประทานลงมา ซึ่งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สั่งเสียให้คนมุสลิมทุกคนอ่านอัลกุรอานเหมือนกับการอ่านของท่านอับดุลลอฮ์ อิบนุ มัซอูด ดังหะดีษได้มีวจนะไว้ว่า

((من سره ان يقرأ القرآن غضا كما انزل فليقرأه كما قرأ ابن ام عبد))

(رواه ابن ماجه 1975 : 138)

ความว่า “ผู้ใดที่ต้องการอ่านอัลกุรอานเสียงสวดเหมือนที่ได้ประทานลงมา เขาคงนั้นต้องอ่านเหมือนการอ่านของอิบนุอุมมี อับด(อิบนุมัซอูด)”

(บันทึกโดย Ibn Mājah 1975 : 138)

ท่าน K‘ab Ibn Mālik ซึ่งเป็นที่รู้จักในเรื่องของการแต่งกลอน ซึ่งครั้งหนึ่งท่านได้ประพันธ์กลอนเพื่อสร้างกำลังใจให้กองทัพของมุสลิมที่เตรียมตัวเพื่อไปทำสงคราม ท่านนบี ﷺ จึงชมเชยแก่ท่านและกล่าวว่า “อัลลอฮ์ ได้ชอบคุณแก่เจ้าในคำพูดของเจ้าครั้งนี้”

4.3.2 บทบาทด้านการเผยแพร่ (การตะวะฮฺ)

การเผยแพร่ความรู้(การตะวะฮฺ) คือการชักชวนไปสู่สิ่งที่ดีงาม และห่างไกลจากการทำชั่ว โดยยึดปฏิบัติตามบทบัญญัติ และตามแนวทางของอิสลาม ดังนั้นการตะวะฮฺจึงเป็นปัจจัยหลักของศาสนา ที่มุสลิมทุกคนต้องให้การตระหนักและให้ความสำคัญในการใช้ชีวิตประจำวัน อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَآفَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ

لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٢٢﴾

(التوبة: 122)

ความว่า “ไม่บังควรที่บรรดาผู้ศรัทธาจะออกไปสู้รบกันทั้งหมด ทำไมแต่ละกลุ่มในหมู่พวกเขาจึงไม่ออกไปเพื่อหาความเข้าใจใน

ศาสนา และเพื่อจะได้ตัดเดือนหุ้มนะของพวกเขา เมื่อพวกเขา
ได้กลับมายังหุ้มนะของพวกเขา โดยหวังว่าหุ้มนะของพวกเขา
จะได้ระมัดระวัง”

(อัด-เตาบะฮุ : 122)

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ตระหนักเกี่ยวกับการกระวะฮุ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าชีวิตของ
ท่านคือการกระวะฮุชัคนมนุษย์ผู้สิ่งที่ดีงาม และละทิ้งสิ่งต้องห้ามที่ขัดกับหลักการศาสนา และ
ท่านยังเชิญชวนให้บรรดาเศาะหาบะฮุของท่านได้ตระหนักเกี่ยวกับการกระวะฮุด้วยเช่นกัน ดังหะดีษ
ที่ได้มีวาจาไว้ว่า

((فوالله لأن يهدي الله بك رجلا واحدا خير لك من حمر النعم))

(رواه أبو داود 2000 : 3663)

ความว่า “ถ้าอัลลอฮ์ทรงอนุมัติให้ทางนำแก่คนคนหนึ่งก็เพราะ
ด้วยทางนำของเจ้า ถือเป็นสิ่งที่ดีสำหรับเจ้า มากกว่าการได้มาซึ่ง
อูฐสีแดงเสียอีก”

(บันทึกโดย Abū Dāud 2000: 3663)

การกระวะฮุเผยแผ่ศาสนานั้นเป็นภารกิจหลักของชาวอัศศุฟฟะฮุ ซึ่งพวกเขาจะคอย
ให้คำตัดเดือนแก่เศาะหาบะฮุท่านอื่นเพื่อไม่ให้หมกมุ่นอยู่กับภารกิจคุณยา และให้คำแนะนำ
ตัดเดือนแก่พวกเขาเมื่อมีโอกาสอันสมควร ดังเช่นท่านอบูสุร็อยเราะฮุ ที่คอยชักชวนผู้คนอื่นๆผู้สิ่งดี
งาม และห้ามปรามพวกเขาจากสิ่งชั่วร้าย, ครั้งหนึ่งท่านเดินผ่านตลาดแถวมะดีนะฮุ ท่านได้เห็นหมู
ชนกำลังหมกมุ่นกับกิจการคุณยา ท่านจึงหยุดบริเวณกลางตลาด และกล่าวว่า

((...يا أهل السوق ما أعجزكم؟ قالوا : وما ذاك يا أبا هريرة؟

قال : ذاك ميراث محمد صلى الله عليه وسلم يقسم وأنتم هنا ، ألا

تذهبون فتأخذون نصيبكم منه ؟!! قالوا : وأين هو ؟ قال : في

المسجد. فخرجوا سراعا ووقف أبو هريرة لهم حتى رجعوا ، فقال

لهم : ما لكم ؟ فقالوا : يا أبا هريرة ، لقد أتينا المسجد فدخلنا ولم

نر فيه شيئا يقسم ؟! فقال لهم أبو هريرة : وما رأيتم في المسجد

أحدا؟ قالوا: بلى، رأينا قوما يصلون وقوما يقرأون القرآن،
 وقوما يتذكرون الحلال والحرام. فقال لهم أبو هريرة: ويحكم!
 فذاك ميراث محمد صلى الله عليه وسلم....))
 (رواه الطبراني 1983: 1483)

ความว่า “โอ้ชาวตลาดทั้งหลาย แท้จริงแล้วสมบัติของท่านเราะ
 สูดุลลอฮฺ ﷺ กำลังแบ่งปัน แล้วพวกเจ้ายังอยู่ที่นี้หรือ พวก
 เจ้าไม่ไปปรับส่วนแบ่งของพวกเจ้าหรือ พวกเขากล่าวว่า แล้วมันอยู่
 ไหนล่ะ ท่านตอบไปว่า อยู่ที่มัสญิด . หมู่ชนกลุ่มนั้นต่างรีบเร่ง
 ไปยังมัสญิด หลังจากนั้นก็ได้กลับมาพบท่านอบูสุร็อยเราะฮฺ
 ท่านจึงถามพวกเขาว่า แล้วทำไมพวกเจ้ากลับมาแล้วล่ะ พวกเขา
 ตอบว่า โอ้ท่านอบูสุร็อยเราะฮฺ พวกเราได้ไปยังมัสญิดแล้ว และ
 เมื่อเข้าไปในมัสญิด พวกเราก็ไม่ได้เห็นทรัพย์สินอะไรแบ่งเลย
 แล้วท่านจึงทวนถามพวกเขาอีกว่า แล้วพวกเจ้าเห็นอะไรหรือ.
 พวกเขาตอบว่า พวกเราได้เห็นคนกลุ่มหนึ่งกำลังละหมาด อีกกลุ่ม
 หนึ่งกำลังอ่านอัลกุรอาน และอีกกลุ่มหนึ่งกำลังนำเสนอเกี่ยวกับ
 หะลาและหะรอม . ท่านอบูสุร็อยเราะฮฺจึงตอบไปว่า สิ่งนั้นแหละ
 คือสมบัติของท่านมุฮัมมัด ﷺ”

(บันทึกโดย al-Tabarāniy 1983:1483)

4.3.3 บทบาทด้านการบริการสังคม

เป็นที่ทราบกันดีว่า สถาบันอัศศุฟฟะฮฺ เป็นสถาบันที่อยู่ทางด้านหลังของมัสญิด
 และใกล้ชิดกับบ้านของท่านนบี ﷺ พวกเขา(ชาวอัศศุฟฟะฮฺ) ไม่เพียงแต่ใช้ชีวิตอยู่กับการอ่านอัลกุ
 รอาน รำลึกถึงวันอาคีเราะฮฺ เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่พวกเขายังมีบทบาทที่หลากหลายต่ออิสลาม
 เช่น การรับใช้ท่านนบี ﷺ ตลอดระยะเวลาที่พวกเขาได้ใช้ชีวิตอยู่ในสถาบันแห่งนี้

หลายคนในหมู่ชาวอัศศุฟฟะฮฺ จะคอยรับใช้ และให้บริการแก่ท่านนบี ﷺ
 ตลอดเวลาโดยไม่เคยถนอมแรงเลยแม้แต่น้อย เช่น ท่านอัสมาอฺ อิบน์ ฮาริสะฮฺ ซึ่งท่านอบูสุร็อย
 เราะฮฺได้กล่าวว่า “ฉันไม่เคยเห็นท่านอัสมาอฺและท่านฮินฺดนอกจากว่าพวกเขาได้รับใช้ท่านนบี ﷺ

ตลอดเวลาที่พวกเขาได้หมกมุ่นที่บ้านของท่าน ﷺ และการบริการรับใช้ของทั้งสองต่อท่านนบี ﷺ”
(Abu Nu‘iem:1997:426)

ท่านอบีสุร็อยเราะฮฺ เป็นเสาะหาบะฮฺท่านหนึ่งที่อยู่ในสถาบันแห่งนี้ ท่านจะคอยรับใช้ และให้ความสะดวกแก่ท่านนบี ﷺ ตลอดเวลา เมื่อใดที่ท่านนบี ﷺ ต้องการความช่วยเหลือ ก็จะเรียกท่านอบีสุร็อยเราะฮฺเป็นคนช่วย เช่น ครั้งที่ท่านนบี ﷺ ต้องการที่จะเรียกให้ชาวอัศศุฟพะฮะฮฺมารวมตัวกันที่บ้านของท่าน ﷺ เพื่อรับประทานอาหารพร้อมกันกับท่าน ท่านจะเรียกอบีสุร็อยเราะฮฺ เพื่อเป็นตัวแทนไปเรียกพวกเขามา ดังหะดีษ

((... قال يا ابا هريرة قلت لبيك يا رسول الله قال الحق ومضى فاتبعته فدخل واستأذنت فاذن لي فدخلت فوجد لبنا في قدح فقال من اين هذا اللبن قالوا اهداه لك فلان أو فلانة قال يا ابا هريرة قلت لبيك يا رسول الله قال الحق اهل الصفة فادعهم لي...))
(رواه البيهقي 1994 : 4511)

ความว่า “...โอ้ท่านอบาฮิรฺ ฉันจึงตอบไปว่า “ยินดีรับใช้โอ้ท่านศาสนทูตของอัลลอฮฺ ท่านกล่าวว่า ตามฉันมา ท่านก็เดินนำฉันจึงตามท่านไป เมื่อถึงบ้าน ท่านก็เดินเข้าไป ฉันจึงขออนุญาต ท่านก็อนุญาตให้ฉันเข้าไป(ในบ้านของท่าน) เมื่อฉันเดินเข้าไป พวกเราต่างก็เห็นนมเก็บไว้อยู่ในภาชนะ ท่านนบี ﷺ จึงถามว่า นมนี้ได้มาจากไหน พวกเขาตอบว่า มีคนได้มอบให้กับท่าน ท่านนบี ﷺ จึงบอกให้อับูสุร็อยเราะฮฺไปเรียกชาวอัศศุฟพะฮะฮฺให้มาหาท่าน...”

(บันทึกโดย al-Baihaqi 1994:4511)

และเมื่อใดที่ท่านนบี ﷺ จะประชาศัมพันธ์หรือสั่งใช้สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับอิบาอะฮ์ หรือศาสนา ท่านก็จะประสานกับพวกเขา ดังหะดีษอัสมาอฺ อิบนุ ฮาริษะฮ์ ได้กล่าวว่า

((أن رسول الله صلى الله عليه وسلم بعثه فقال : مر قومك فليصوموا هذا اليوم قال : رأيت إن وجدتم قد طعموا ؟ قال : فليتموا آخر يومهم))

(رواه أحمد 1995 : 484/3)

ความว่า “เจ้าจงสั่งใช้ให้พวกเขาถือศีลอดกันในวันนี้” ท่านถามว่า แล้วถ้าพวกเขาได้ทานอาหารมาแล้วจะทำอย่างไร ท่านนบี ﷺ ตอบว่า ให้พวกเขาถือศีลอดในส่วนที่เหลือของวันนี้” ซึ่งหมายถึง วันอาศูรออ”

(บันทึก โดย Ahmad 1995 :3/484)

4.3.4.บทบาทด้านการปกป้อง (ญิฮาด)

สถาบันอัสศุฟพะฮะฮ์ ไม่เพียงเป็นสถาบันที่ผลิตนักปราชญ์ นักวิชาการเท่านั้น แต่สถาบันแห่งนี้ นับเป็นศูนย์รวมของนักรบที่สมบูรณ์แบบ เริ่มตั้งแต่การรบกับนัฟสู(อารมณีนัฟศ่า) ของตนเองโดยการใช้ชีวิตอย่างสมถะ ไม่หวังสิ่งตอบแทนเล็กน้อยบนโลกนี้ ตลอดจนการรบในสนามรบกับศัตรูที่คอยจ้องทำลายความบริสุทธิ์ของอิสลาม ซึ่งพวกเขาถือเป็นกลุ่มหนึ่งที่คอยปกป้องความเลิกล้ำของศาสนาให้คงอยู่ต่อไป

อัสศุฟพะฮะฮ์จึงเป็นสถานที่รวมตัวของบรรดาเหล่านักรบ ซึ่งครั้งหนึ่งสถาบันอัสศุฟพะฮะฮ์ ได้เป็นจุดศูนย์รวมของผู้คนที่ไม่มีความพร้อมที่จะเตรียมตัวเพื่อออกไปยังสงครามตะบุกได้ (เพราะขาดแคลนด้านสรรพสิน) โดยการรวมตัวของพวกเขานั้นทำให้ง่ายต่อการจัดสรรหางบประมาณและทรัพย์สิน ซึ่งผู้คนที่ประสงค์ต้องการญิฮาดด้วยทรัพย์สินของพวกเขา ก็จะมารวมตัวกัน ณ สถาบันแห่งนี้เพื่อรวบรวมทรัพย์สินให้แก่ผู้ที่ประสงค์และพร้อมที่จะทำการญิฮาดด้วยตนเอง (Sālch Ahmad al-Shāmiy 1991:74-75)

ชาวอัสศุฟพะฮะฮ์โดยส่วนมากแล้ว หลังจากที่หมกมุ่นกับการทำอิบาดัต และการศึกษาแล้ว พวกเขาจะทุ่มเทชีวิตของพวกเขาเพื่อปกป้องศาสนา ในหนทางของอัลลอฮ์ และบางคนก็ถูกสังหารในสนามรบ เช่นท่านบารอ อิบน์มาลิก ซึ่งตายชะฮีดในสงครามยะมามะฮ์(Ibn al-Athir 1972:9/92)

ชาวอัสศุฟพะฮะฮ์โดยส่วนใหญ่แล้วจะเข้าร่วมการปกป้อง(ญิฮาด) ดังที่อัลกุรอานได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพวกเขาว่า

﴿لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا

مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَبْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿٨﴾

(الحشر: 8)

ความว่า “(สิ่งที่ยึดมาได้จากพวกยะฮูด) เป็นของบรรดาผู้อพยพที่
 ชัดสน ซึ่งถูกขับไล่ออกจากบ้านเกิดเมืองนอนของพวกเขาและ
 ทอดทิ้งทรัพย์สินของพวกเขาเพื่อแสวงหาความโปรดปราน
 จากอัลลอฮ์ และความยินดีของพระองค์ และช่วยเหลืออัลลอฮ์
 และเราะฮะฮ์ของพระองค์ คนเหล่านั้นพวกเขาคือผู้สัตย์จริง”

(อัล-หัจร :8)

และอีกอายะฮ์หนึ่งได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพวกเขาอีกว่า

﴿لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ
 ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ
 تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا﴾

(البقرة: 273)

เป็นสิทธิสำหรับผู้ถูกจำกัดตัวเองในทางของอัลลอฮ์ พวกเขา ไม่
 สามารถที่จะจาริกไปในแผ่นดิน ผู้โง่เขลาคิดว่า พวกเขาเป็นคน
 รวย (ทั้งๆที่พวกเขาขากไร้ยิ่ง แต่) เนื่องด้วยความตั้งวรรณตน
 (พวกเขาไม่ยอมขอใครกิน) เข้ารู้จักพวกเขาได้ด้วยเครื่องหมาย
 แห่งพวกเขา คือพวกเขาจะไม่พรีพรีขอจากมนุษย์”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 273)

พวกเขา(ชาวฮัจญ์)ถูกสังหารในเหตุการณ์(بئر معونة) แลวันเดียวถึงเจ็ดสิบ
 คน จนทำให้ท่านนบี ﷺ รู้สึกเศร้าสลด ท่านจึงได้อ่านกนูตดุอาอฺสาปแช่งคนที่สังหารพวกเขา”

จากข้อมูลและหลักฐานทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า ชาวฮัจญ์ ไม่เพียงจะ
 หมกมุ่นกับการศึกษาเล่าเรียน แต่พวกเขายังมีบทบาททางสังคมและการปกป้องประเทศจากการ
 รุกรานอีกด้วย สำหรับผู้ที่อ้างว่าพวกเขานั้นได้หนีจากการทำสงครามหรือปกป้องประเทศถือว่าเป็นการใส่ร้ายที่ผิดอย่างร้ายแรงต่อพวกเขา เพราะพวกเขาคือเศาะฮาบะฮ์ ที่เราในฐานะเป็นมุสลิม
 วาญิบ(จำเป็น)ที่จะต้องปกป้องซึ่งศักดิ์ศรีของพวกเขา ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَدَّمُونَ يُغْفِرُوا لِمَن سَلَفَ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾
 ﴿يَا حَسَنُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا
 الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

(التوبة : 100)

ความว่า “บรรดาบรรพชนรุ่นแรกในหมู่ผู้อุทิศ (ชาวเมสสิยาห์จากมัคกะฮฺ) และในหมู่ผู้ให้ความช่วยเหลือ (ชาวอันศอรฺจากมะดีนะฮฺ) และบรรดาผู้ดำเนินตามพวกเขาด้วยการทำดีนั้น อัลลอฮฺทรงพอพระทัยในพวกเขา และพวกเขาก็พอใจในพระองค์ด้วย และพระองค์ทรงเตรียมไว้ให้พวกเขาแล้ว ซึ่งบรรดาสวนสวรรค์ที่มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านอยู่เบื้องล่างพวกเขาจะพำนักอยู่ในนั้นตลอดกาลนั่นคือชัยชนะอันใหญ่หลวง”

(อัต-เตาบะฮฺ :100)

Prince of Songkhro University
 Pattani Campus